

Keskustelunavaus yli koulukuntarajojen

Kaija Collin, Susanna Paloniemi, Helena Rasku-Puttonen, Päivi Tynjälä (toim.)(2010):
Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus. WSOYpro Oy, Helsinki. 253 s. ISBN 9789510363454

253 sivua

12 artikkelia ja johdanto

3 teemaa

414 grammaa

238x166x11 mm

23 kirjoittajaa

7 kirjoittajaa saksalaisilta ja
englantilaisilta kielialueilta

18 naista, 5 miestä

60 vuotta, professori – onnea!

PROFESSORI Anneli Eteläpellolle omistettu juhlaKirja sisältää kolme teemaa, joiden alle on upotettu toistaan poikkeavia ja eri vaiheissaan olevia tutkimustuloksia ja kunnianosoituskirjoituksia. Kirjan teemat ovat: 1) asiantuntijuus koulutuksessa ja työelämässä, 2) identiteetti, toimijuus ja hyvinvointi ja 3) luovuus ja innovatiivisuus.

Johdannossa Paloniemi, Rasku-Puttonen ja Tynjälä luonnehtivat professori Eteläpellon laajaa tutkimuskohteiden lähestymistä ja tutkimusotteiden kehittymistä kaikkien kolmen teeman alueella. Yksi selkeä trendi läpäisee ja kuvastaa professorin näkökulmia ja tutkimustuloksia: kaikki kolme teemaa ovat muuntu- neet 1990-luvun puolesta välistä lähtien yksilökonstruktivistisistä yhteisökonstruktivistisiin. Vielä selkeämmin tämä muutos on nähtävissä, kun huomioidaan professorin jo 1980-luvun alusta alkanut tutkimusura. Metodologiset otteet ovat olleet laadullisiin menetelmiin kallistuvia ja osallistuvaan suuntaan kehittyneitä. Johdannon kirjoittajat korostavat, että tässä muutok- sessa ei yksilönäkökulmaa ole kui- tenkaan matkan varrella hylätty.

Kaikki kirjan teemat ovat vaikeita lähestyttäviiä, koska ne tarkas- televat varsin abstrakteja ilmiöitä. Mistä me tunnistamme identiteet- tejä, kuka on asiantuntija – puhu- mattakaan siitä mitä luovuus on? Silloin kun nämä vielä hajautuvat ja tulevat esimerkiksi organisaati- oissa esille ennen kaikkea vuoro- vaikutuksessa tai puheessa eivätkä enää olekaan edes yksilöihin pai- kannettavissa olevia ominaisuuksia, niin miten niitä kukaan voi tunnistaa tai tunnustaa?

Vaikeasta tutkimuslähtökoh- dasta huolimatta kysymykset ovat koulutuksessa ja kasvatuksessa tärkeitä ja tavallaan näissä on kul- jetettu aikuiskasvatustieteen sisään spesifisti psykologialle kuuluneita kysymyksiä. Professori Eteläpellon pohjakoulutus ei tässä suhteessa ole mennyt hukkaan. Samalla psykolo- gisen tutkimuksen konstruktivistisen valtavirran tsunami on vyörynyt aikuiskasvatustieteen alueelle.

Kirjan jokaisen teeman artik- kelit ovat joko käsitelsetelvikyksiä, tutkimuslöydösten tiivistelmiä tai uusien oraalla olevien tutkimusai- heiden ja – tulosten alustavaa ku- vailua. Mielenkiintoisella tavalla ja varmasti osin tahattomasti kirjas-

sa identifioiduu mennyt ja tuleva. Kirja ei ole ”lopputyö”, vaan taval- laan liikkeessä oleva leikkauspiste kaikkien kolmen teeman alueella. Ennen kaikkea kirja on henkilöi- den ja kirjoittajien ”kunniaKirja” professorille, kollegalle ja tutkija- kumppanille. Useimmat artikke- lit on kirjoitettu yhteistyössä eri tutkijoiden kesken, mutta runsas- lukuisuutensa vuoksi tässä otan esille vain muutaman nimen.

KOLME TEEMAA

Asiantuntijuudesta kirjoitetaan ru- tiinien ja sosiaalisen asiantuntijuu- den yhteydestä, tieteiden välisten tutkimusryhmien aikaa vaativasta kysymisestä yhteiseen työskente- lyyn, kehittämisen pedagogiikasta ja kahden eri alan ammatillisten opiskelijoiden työssäoppimisesta ja ammatillisuuden rakentumi- sen tekijöistä sekä ammatillisten kompetenssien eurooppalaisen vertailun tarpeesta. Keskeisenä arti- kkelina tässä osassa on Päivi Tyn- jälän koonti siitä, kuinka asiantun- tijuuden kehittyminen edellyttää integratiivista pedagogiikkaa. Sitä puolestaan perustellaan integratiivisella ajattelulla ja sillä, että myös luovuus perustuu integratiiviseen

luovaan ajatteluun. Integratiivisella ajattelulla tässä yhteydessä puolestaan haetaan yhteyttä eri oppimisympäristöjen hyödyntämiseen ja näin mallilla voidaan selittää, tulkita ja pyrkiä kehittämään mm. työssäoppimista.

Identiteetistä, toimijuudesta ja hyvinvoinnista kirjoittajat johdattavat opettajien muuttuvaan työhön, hyvinvointiin ja jaksamiseen, työkuormituksesta palautumisen edellytyksiin ja subjektiiviseen (psykologiseen) voimaantumisen tarpeeseen työn muutoksissa. Päivi Hökkä, Katja Vähäsantanen ja Jaana Saarinen ovat artikkelissaan tarttuneet opettajankouluttajien identiteettiin ja hyvinvointiin pohtien väljäkytkentäisyyden ja tiukakäytökentäisen organisaatiohallinnan merkityksiä työhön sitoutumiselle. Mielenkiintoisella tavalla uudet uusliberalistiset hallintatavat vahvistavat (jo työtyytyväisyyden kaksifaktoriteorioissakin tutkittuja) sitoutumisen tendenssejä – uusliberalistinen organisatorinen tiukkuus vähentää subjektiivista työhön sitoutumista.

Innovatiivisuutta ja luovuutta puolestaan lähestytään innovaation käsitteen kehityksen kuvauksella, työssä oppimisen ja luovuuden yhteyden tarkastelulla, jaetun luovuuden ja sen tutkimisen menetelmän, vuorovaikutusanalyysin, esittelyllä sekä kontekstien,

siirtymien ja vertailujen merkitystä muusikoksi valmistumisen polulla. Tuula Heiskanen johdattaa artikkelissaan innovatiivisuuden yhteisöllisyyteen ja vuorovaikutuksen merkityksen korostamiseen sekä selkeällä käsite-erittelystä, kehityksen kuvauksella ja tuomalla kolme case-esimerkkiä valaisemaan asiaa.

VANHAA JA UUTTA

Kirjan teemat ovat toki tulleet perusteellisemmin ja systemaattisemmin käsitellyiksi muissa samojen tekijöiden julkaisuissa. Tällä on paikkansa juhla kirjana ja lahjana, josta kaikki hyötyvät – myös kirjoittajat. Yleisesti tekstit eivät tuonäiden alueiden tutkimukselle uutta, mutta jotkut ovat hyviä yhteenveitoja ja avauksiakin löytyy. Erilaiset teorioiden toistot (esimerkiksi konstruktivistien perustelujen esittelyt, diskursseihin nojautuminen) ja jopa pienet virheelliset lähtökohdat tutkimusasetelmissa ottavat paikka paikoin päähän. Kasvatustieteellisessä tutkimuksessa tällä tutkimusorientaatiolla myös mm. vallan ja identiteetin teemojen on tapana palautua herkästi vain lingvistiseksi, puheessa ja teksteissä tutkituiksi ongelmiksi.

Jako hyviin ja vähemmän hyviin menee jotenkin niin, että yllä mainittuja kirjoittajia lukuun ottamatta useimmat vanhemmat tutkija-

kollegat ovat olleet liikkeellä jokseenkin kiireisillä konstruktiolla, joiden sisällön lukija joutuu rakentamaan osaksi teemaa vain vaivalloisin integratiivisin ponnistuksin. Nuorissa ja uusissa tutkimusavauksissa sen sijaan melko raakileinakin on raikkaasti uutta (Sini Juutin materiaalit ja Stacy DeZutterin ja Keith Sawyerin artikkeli). Psykodynaamisia näkökulmia hyljeksi-neessä suomalaisessa kasvatustieteessä voi uutta olla myös Salme Mahlakaarton voimaantumista käsittelevä aineisto, näkökulma, joka on tullut toistaiseksi alueelle ainoastaan erilaisissa ohjauksen (*counseling*) teoretisoinneissa.

Kun suomalainen aikuiskasvatusta on viime vuosinakin faktisesti jakautunut eri koulukuntiin paikkakuntien ja professuurien mukaan, ovat jyväskyläläiset omalla suuntautumisltaan ottamassa paikkansa mielenkiintoisilta ja tarpeellisilta tiedontasoilta. Kaikille koulukunnille ei myöskään avoin keskustelu muiden kanssa kuulu konseptiin ja tästä yrityksestä on aina tarpeen antaa rakentava palaute. Aina ei päästä yksiselitteisiin tuloksiin, mutta keskustelujen avaaminen ja jatkaminen onkin tästä syystä mahdollista ja varmasti myös eräs jyväskyläläiskoulukunnan voimavaroja.

Heikki Pasanen

FT, yliopettaja

Haaga-Helia Ammattikorkeakoulu